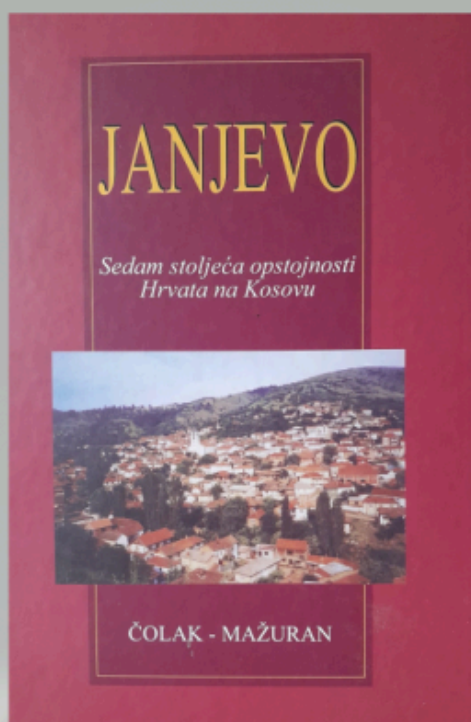

DEMOGRAFIJA ([HTTPS://MIMLADI.HR/CATEGORY/DEMOGRAFIJA/](https://mimladi.hr/category/demografija/))

Janjevački Hrvati

Damir Kopljar ([Https://Mimladi.Hr/Author/Damirkop/](https://mimladi.hr/author/damirkop/))- Prije 2 Tjedna ([Https://Mimladi.Hr/2024/10/24/Janjevacki-Hrvati/](https://mimladi.hr/2024/10/24/janjevacki-hrvati/))

🔖 11 Min.

(<https://mimladi.hr/wp-content/uploads/2024/10/screenshot.png>)

Tema ovoga teksta jest povijest jedne od najstarijih hrvatskih zajednica u dijaspori. Naravno riječ je Janjevcima koji već sedam stoljeća čuvaju svoju povijest, svoj jezik i svoj hrvatski identitet. U pisanju ovoga članka uvelike mi je pomogla knjiga „Janjevo: sedam stoljeća opstojnosti Hrvata na Kosovu“. Ova izvanredna knjiga precizno i sadržajno opisuje povijest Janjeva te sve teške trenutke u kojima se janjevačka zajednica kroz povijest nalazila. Knjigu sam na poklon dobio od Ruže Golomejić, predsjednice „Udruge Janjevo Zagreb“ te joj se ovim putem zahvaljujem na iznimnoj susretljivosti i angažmanu.

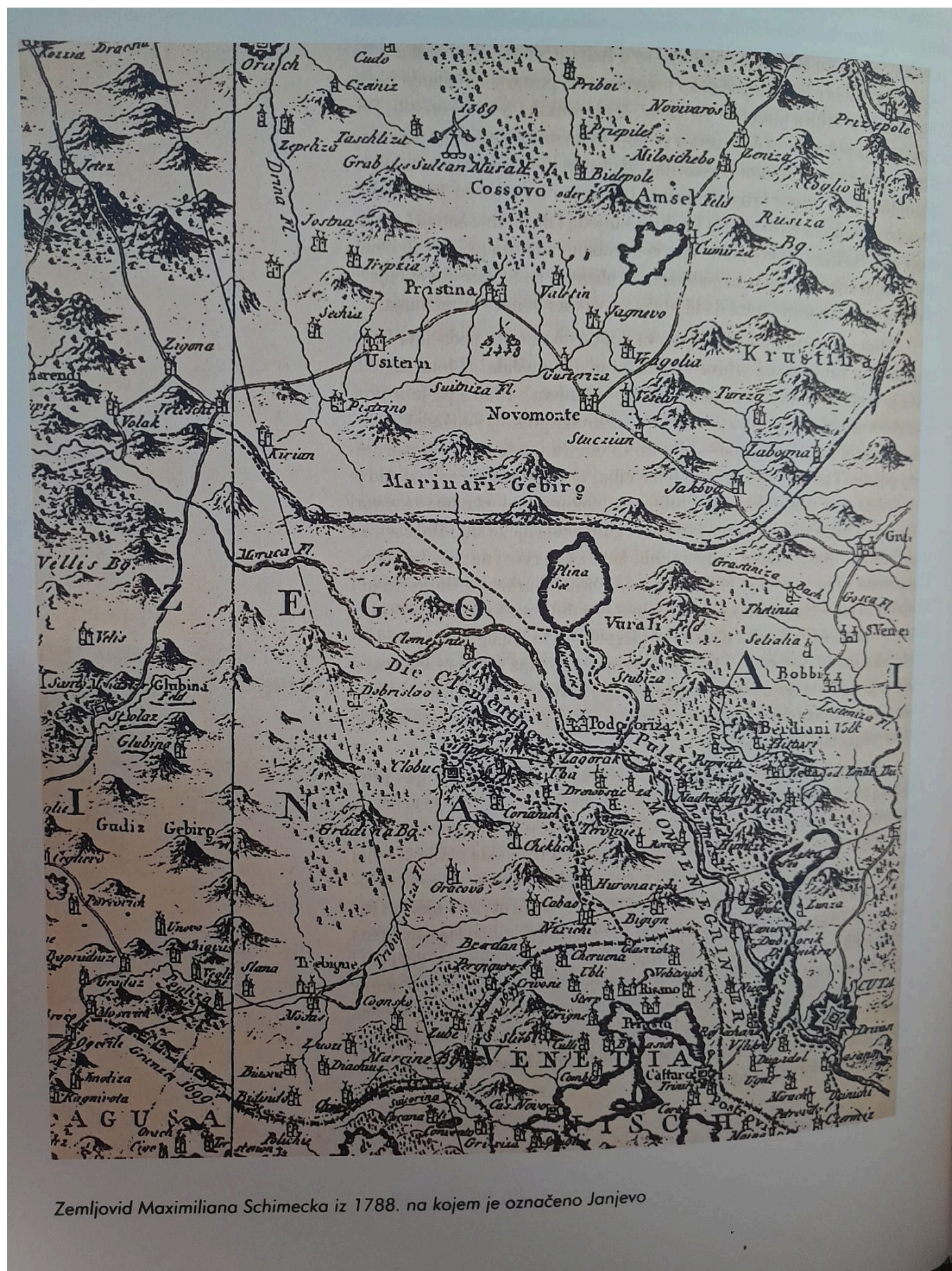
Zašto pišem baš o Janjevcima

Vjerujem kako u Hrvatskoj ne postoji osoba koja nije čula za Janjevce. Janjevci imaju gotovo kulturni status u modernoj hrvatskoj povijesti te za brojkom malu zajednicu ostvaraju nemjerljivo veliki doprinos na polju kulture, gospodarstva i sporta. Trebamo se samo prisjetiti izvanrednog uspjeha Josipa Glasnovića koji je 2016. godine na Olimpijskim igrama u Brazilu osvojio zlatnu medalju kako bismo zaključili da prethodno izrečena tvrdnja nije tek pusta tlapnja.

Tko su Janjevci

Na pitanje tko su Janjevci u istom je trenutku lagano i teško odgovoriti. Ono što zasigurno znamo jest da su Dubrovčani u srednjem vijeku osnivali svoje trgovačke kolonije po Srbiji. Srpski kraljevi imali su izuzetno dobar odnos s Dubrovčanima te je Dubrovnik za njih bio svojevrsni prozor prema Mediteranu, a samim time i ostatku svijeta. Također znamo da je srednjovjekovna Srbija imala izuzetno razvijeno rudarstvo i da je u blizini današnjeg sela Janjevo bio rudnik srebrne rude sa primjesom zlata. Eksploatacija rudnika te obrada rude kako u srednjem vijeku tako i danas pretpostavlja posjedovanje naprednog znanja, a na prostoru Europe u periodu srednjega vijeka nije bilo kvalitetniji i vještijih rudara od Sasa. Brojne europske države obratile su se Sasima kako bi im njihovo prisustvo i znanje pomoglo u eksploataciji rudnih bogatstava. Među zemljama koje su zatražile Saske usluge bila je i srednjovjekovna Srbija te su se Sasi naselili na prostoru današnjeg Janjeva. Sa Sasima došli su i Dubrovčani koji su kao što je prethodno spomenuto imali privilegirani položaj u srednjovjekovnoj Srbiji po pitanje trgovine. Suživot Sasa i Dubrovčana sa otprije postojećim pravoslavnim stanovništvom stvorio je temelj onoga što danas zovemo Janjevom. Iako Saskog stanovništva na području Janjeva nema u jeziku Janjevaca vidi se da su bili u dodiru s njemačko govorećim stanovništvom. Primjeri njemačkog utjecaja mogu se vidjeti u riječi za radarsko okno, koje Janjevci nazivaju „cee“ prema njemačkoj riječi „die Zache“. Također prilikom dozivanja koze Janjevci koriste riječ „cige“ što dolazi od njemačke riječi „die Zige“. Prisutnost Dubrovčana u svakodnevnom životu Janjeva bila je izuzetno snažna te su brojne pučke i poneke plemićke obitelji privremeno, a ponekad čak i na duži period živjele u Janjevu. Veze s Dubrovnikom ostaje snažne sve do pada srpske države pod Tursku vlast. Te snažne veze vide se kroz slanje konzula i sudaca koji su u Janjevu održavali vezu s Dubrovnikom i rješavali sudske sporove među dubrovačkim stanovništvom. Dolaskom Turaka Dubrovčani i dalje uspijevaju održati poseban, možemo slobodno reći i privilegiran status, te Janjevo kao svojevrsna dubrovačka eksklava i dalje opstaje. Status koji Dubrovčani imaju pod novouspostavljenom turskom vlašću ipak neće biti jednak odnosu kakav je bio prije dolaska Turaka te shodno tome veze između Janjeva i Dubrovnika pomalo pucaju. Jedan od takvih primjera je prestanak dolaska dubrovačkih sudaca u Janjevo. Odlukom sultana Mehmeda II (poznatog i kao el-Fatih odnosno Osvajač) da Dubrovčani svoje sudske sporove mogu rješavati i u prisustvu kadije dovodi praktički do nestanka dubrovačkog sudbenog prisustva na prostoru Janjeva. Daljnjim protekom vremena, ratovima, epidemijama kuge i općenito životnim nedaćama dolazi do djelomičnog iseljavanja izvornog dubrovačkog stanovništva. Oni koji su u prilici bježe prema Dubrovniku ili teritoriju koji je još uvijek pod kontrolom Zapada, a oni koji su manje sreće ostaju na Kosovu i nadaju se kako ih neće zadesiti zla sudbina. Ovdje treba napomenuti kako je život Janjevaca bio podnošljiv sve dok turska carevina nije počela ozbiljno gubiti teritorij u sukobima s kršćanskim državama. Jedan od najpoznatijih primjera zasigurno jest Veliki bečki rat nakon kojega je

represija prema kršćanskom stanovništvu u unutar turskog carstva značajno porasla. U tom trenutku kršćansko stanovništvo pa shodno tome i Janjevci počinje trpjeti sve veću represiju, nameću im se sve teži porezi i svakodnevni život postaje gotovo nepodnošljiv

Zemljovid Maximiliana Schimecka iz 1788. na kojem je označeno Janjevo

Fotografija preuzeta iz knjige "Janjevo: sedam stoljeća postojnosti Hrvata na Kosovu"

Prvi spomen sela Janjevo

Prvi pisani zapis koji govori o Janjevu datira iz daleke 1303. godine kada papa Benedikt XI. u pismu poslanom barskom biskupu Martinu ovlašćuje biskupa da postavi upravitelje župnih crkava u Brskovu, Rudniku, Trepči, i Gračanici. Kao što vidimo među prethodno nabrojenim župama ne spominje se Janjevo, ali povjesničari predmnijevaju da je papa pišući o Gračanici zapravo mislio na župu u Janjevu. Ovakav zaključak proizlazi iz činjenice da je Gračanica početkom četrnaestog stoljeća već bila etablirana kao snažno pravoslavno središte te je malo vjerovati da se na prostoru Gračanice nalazila katolička župa. S druge strane Janjevo, kao snažno katoličko uporište, nije direktno spomenuto, ali možemo pretpostaviti da je papa pišući o Gračanici mislio upravo na župu u Janjevu. Ovakve greške tijekom povijesti nisu se rijetko događale te povijesna znanost pokušava dubinskim i kritičkim iščitavanjem dokumenata protumačiti što se dokumentom uistinu htjelo komunicirati. Zaključak da se u ovom pismu radi upravo u Janjevu proizlazi iz činjenice da se Janjevo nalazi u neposrednoj blizini Gračanice. Ubrzo nakon ovoga pisma uslijedilo je i pismo pape Klementa VI. u kojemu se on 1346. godine obraća srpskom kralju Stevanu Dušanu te u pismu izričito spominje i župu Janjevo.

Uz ova papino pisma koja govore o dugoj povijesti postojanja Janjeva svakako treba spomenuti i najstarije zvono koje se nalazi u Janjevu. Zvono nesumnjivo datira iz četrnaestog stoljeća i izliveno je na prostoru današnje Njemačke. Uz zvono postoji i natpis koji se referira da postavljenje zvona. Ovaj natpis izaziva određene povijesne nedoumice te ga neki povjesničari datiraju u četrnaesto stoljeće dok neki smatraju da se radi o natpisu iz petnaestog stoljeća.

Referirajući se na zvona zanimljivo je napomenuti kako su nakon dolaska Turskog carstva na prostor srednjovjekovne Srbije Janjevci skinuli crkvena zvona i sakrili ih u temelje crkve. Ovakva praksa ne iznenađuje budući da su crkvena zvona kroz cijelu povijest bila skidana sa crkvenih tornjeva te pretapana u oružje. Najrecentniji primjer takve prakse imamo na prostoru Samobora gdje su crkvena zvona u crkvi svete Anastazije za vrijeme Prvoga svjetskog rata skinuta i pretopljena u topove.

Kako se selo Janjevo dobilo ime

Na ovo pitanje povijesna znanost ne uspijeva dati točan odgovor. U knjizi „Janjevo: sedam stoljeća opstojnosti Hrvata na Kosovu“ navode se više teorija. Jedna govori da je Janjevo dobilo ime po mjestu Janjina na Pelješcu za koje se vjeruje da je prapostojbina današnje janjevačke zajednice. Druga teorija govori o imenu koje dolazi iz starohrvatske imenice janj koja bi trebala označavati drvo jablana. Uz ove teorije spominje se i teorija o nekom Janji koji se možda prvi naselio i ima mitski status svojevrsnog praoca Janjeva, a nije naodmet spomenuti niti teoriju o janjadi i svetoj Agnezi čiji je atribut upravo janje pa se u Hrvatskoj naziva i sveta Janja.

Uz ovu jezičnu zavrzlamu imamo i dvije legende koje Janjevci čuvaju u svojoj usmenoj tradiciji i koje govore o nastanku Janjeva. Jedna govori o gotovo kataklizmičkom događaju koji je izbrisao sve ljude s prostora planine Palić. Ova planina nalazi se istočno o Janjeva te legenda kaže da se populacija u Janjevu obnovila iz samo jednog para koji su po narodnoj predaji bili brat i sestra.

Druga legenda govori o ratnim razaranjima koja su uništila cijeli kraj i pobila cijelo stanovništvo. Zloj sudbini uzmakli su jedino Janja Palić i neki Glasnović. Ova druga legenda zapravo služi kako bi u časti uzdigla jedne od najstariji i najprominentnijih janjevačkih obitelji, a to su obitelj Palić i Glasnović.

Jesu li Janjevci Hrvati

Na početku bitno je spomenuti kako u definiranju nacionalnog identiteta dva kriterija igraju glavnu ulogu. Ti kriteriji su samoidentifikacija uz određeni nacionalni identitet i pristanak ostatka društva koji je nositelja nacionalnog identiteta na ovu samoidentifikaciju. Jednostavni rječnikom rečeno, ako se Janjevci samoidentificiraju kao Hrvati i ako im nitko iz Hrvatske takvu samoidentifikaciju ne dovodi u pitanje onda prostora za daljnju raspravu oko nacionalno identiteta više nema.

Po pitanju identiteta treba spomenuti i Anthonyja Smitha koji u knjizi „Etničko podrijetlo nacije“ postavlja sljedeće kriterije za nastanak nacije:

1. kolektivno vlastito ime
2. mit o zajedničkim precima
3. zajednička povijesna sjećanja
4. jedan ili više diferenciranih elemenata zajedničke kulture
5. povezivanje sa specifičnom domovinom
6. osjećaj solidarnosti među značajnim sektorima društva

Kada su Janjevci u pitanju svaki od ovih kriterija je u potpunosti ispunjen. Janjevci sebe poistovjećuju s kolektivni hrvatskim imenom, vjeruju i njeguju mit o svojem dubrovačkom podrijetlu, imaju povijesna sjećanja na svoju hrvatsku pradomovinu. Na polju kulture Janjevci spadaju u kulturni krug zapadnog kršćanstva, a po pitanju jezika nedvojbeno govore hrvatski uz jasne primjese srpskog i albanskog govora.

Kada analiziramo Dubrovačka prezimena, koja se kroz srednji vijek koriste u Janjevu, i usporedimo ih s modernim janjevačkim prezimenima nailazimo na određenu diskrepanciju. Jasno je da su kroz burnu i krvlju natopljenu povijest Janjeva brojni obitelji klanovi nestali te da su na njihovo mjesto došle neke nove obitelji koje su se integrirale i asimilirale u janjevačku zajednicu. Ovakav trend može se objasniti činjenicom da je Janjevo barem formalno bilo dubrovačka kolonija te da su posebni odnosi između Dubrovnika i Turskog carstva garantirali katolicima u Janjevu veći stupanj zaštite od onoga koji su imali katolici izvan Janjeva. Također je bitno napomenuti kako je kroz dugi niz godina Skopski biskup stolovao upravo u Janjevu te je prisutnost biskupa zasigurno donosila i veću razinu zaštite od okolnog muslimanskog stanovništva. Imajući sve to u vidu jasno je da su se određene obitelji kroz povijest naseljavale na prostoru Janjeva i preuzimale janjevački i hrvatski identitet, no ova činjenica nije i ne smije biti osnova za ugrožavanje janjevačke kulture i dovođenje u pitanja povezanosti Janjevaca s Hrvatskom. Svaki pokušaj relativizacije i dekonstrukcije janjevačkog identiteta, a posebno ako ta dekonstrukcija dolazi iz smjera službenih institucija bilo koje države treba naići na jasan i nedvosmislen odgovor Hrvatskih vlasti. Ukoliko danas dozvolimo da netko dovede u pitanje hrvatski

identitet janjevačkog stanovništva već sutra možemo očekivati da će se pod znak upitnika stavi identitete Ljudevita Gaja, Vatroslava Lisinskog, Vlahe Bukovca i Ante Starčevića. Snaga jedne države vidi se po načinu na koji postupa prema najslabijima i najugroženijima, a Janjevci brojem i veličinom svoje zajednice možda jesu mali, ali svojim doprinosom hrvatskoj povijesti i hrvatskom identitetu u duhovnom smislu imaju ulogu pravoga diva koji je uz sve nedaće uspio obraniti svoje hrvatsko ime.

Suradnja Republike Hrvatske i janjevačke zajednice u očuvanju janjevačkog identiteta

Za kraj treba napomenuti kako postoji snažna suradnja između janjevačke zajednice i institucija Republike Hrvatske po pitanju zaštite i očuvanja janjevačkog identiteta i kulture. U intervjuu s predsjednikom "Udruge Janjevo – Zagreb", Ružom Golomejić saznali smo kako Janjevci aktivno surađuju s hrvatskim institucijama, kao što su Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova te veleposlanstvo RH na Kosovu. Kao jedan od primjera ove kvalitetne suradnje možemo navesti projekt "Obilježavanje 720 godina od prvog spomena Janjeva" koji je proveden uz financijsku potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. U sklopu ovoga projekta održane su brojne aktivnosti u Zagrebu Kistanju i selu Janjevo. Kao povjesničar posebno bih istaknuo brošuru pod nazivom: "Janjevo 720 godina opstojnosti Hrvata na Kosovu" koja na zanimljiv i poučan način govori o povijesti Janjeva te upozorava na probleme s kojima se janjevačka zajednica na Kosovu danas suočava. Ovu brošuru možemo pronaći na mrežnim stranicama gore navedene udruge, a link za pristup brošuri ostavit ćemo ispod ovoga teksta.

<https://720godina.janjevo.info/wp-content/uploads/2024/07/brosura-Janjevo.pdf>

(<https://720godina.janjevo.info/wp-content/uploads/2024/07/brosura-Janjevo.pdf>)

Autor: Damir Kopljar

Objavljeno: 24.10.2024.

Ovaj tekst objavljen je uz potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama. Naziv projekta je „Dijaspore-neotkriveno blago Republike Hrvatske.”

Share On Facebook (<https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?>)

Share On Twitter (<https://twitter.com/share?>)

POVEZANI ČLANAK

Kako temu hrvatske dijaspore učiniti mladima interesantnom i privlačnom
(<https://mimladi.hr/2024/10/29/kako-temu-hrvatske-dijaspore-uciniti-mladima-interesantnom-i-privlacnom/>)

SLJEDEĆI ČLANAK

Karaševski Hrvati i očuvanje nacionalnog identiteta
(<https://mimladi.hr/2024/10/19/karasevski-hrvati-i-ocuvanje-nacionalnog-identiteta/>)

NAJNOVIJE OBJAVE

Kako temu hrvatske diaspore učiniti mladima interesantnom i privlačnom (<https://mamladi.hr/2024/10/29/kako-temu-hrvatske-diaspore-uciniti-mladima-interesantnom-i-privlacnom/>)

Nakon što sam devet tekstova posvetio hrvatskoj dijaspori u zadnjem, desetom, tekstu pozabavit ću...

(<https://mamladi.hr/2024/10/29/kako-temu-hrvatske-diaspore-uciniti-mladima-interesantnom-i-privlacnom/>)

Janjevački Hrvati (<https://mamladi.hr/2024/10/24/janjevacki-hrvati/>)

Tema ovoga teksta jest povijest jedne od najstarijih hrvatskih zajednica u dijaspori. Naravno riječ...

(<https://mamladi.hr/2024/10/24/janjevacki-hrvati/>)

Karaševski Hrvati i očuvanje nacionalnog identiteta (<https://mamladi.hr/2024/10/19/karasevski-hrvati-i-ocuvanje-nacionalnog-identiteta/>)

U prethodnim tekstovima, pišući o hrvatskoj dijaspori, značajan smo prostor posvetili načinu na koji...

(<https://mamladi.hr/2024/10/19/karasevski-hrvati-i-ocuvanje-nacionalnog-identiteta/>)

Podrška do samog kraja: Važnost palijativne skrbi (<https://mamladi.hr/2024/10/15/podrska-do-samog-kraja-vaznost-palijativne-skrbi/>)

Palijativna skrb ključna je za poboljšanje života određenih ugroženih skupina. Njezina važnost dodatno raste...

Predsjednica Udruge Janjevo Zagreb Ruža Golomejić: 'Naš identitet ima snažne i duboke korijene, kroz osam stoljeća je brižno čuvan i često branjen krvlju' (<https://mamladi.hr/2024/10/10/predsjednica-udruga-janjevo-ruza-golomejic-nas-identitet-ima-snazne-i-duboke-korijene-kroz-osam-stoljeca-je-brizno-cuvan-i-cesto-branjen-krvlju/>)

Doselivši se s prostora nekadašnje Dubrovačke Republike na Kosovo, Hrvati iz Janjeva čine vjerojatno...

mimpladi.hr

Svjetski savez mladih Hrvatska

Vlaška 31, 10000 Zagreb

OIB: 93537511521

Kontakt

Email: info@mimpladi.hr

Mobitel: +38592 502 5176

Društvene mreže

Instagram (<https://www.instagram.com/mimpladihr/?hl=hr>)

Facebook (<https://www.facebook.com/mimpladihr>)

mimpladi created by **Illiva Development**